

Motion till riksdagen 2005/06:U353

av **Holger Gustafsson m.fl. (kd)**

Förenta nationerna i människornas tjänst

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av reformer inom FN:s centrala administration samt en effektivare ledning för olika specialorgan, exempelvis biståndsverksamheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om rekryteringsprinciper, management- och organisationskulturer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ta initiativ till en genomlysning av de anklagelser för korruption inom FN-organisationen som framkommit.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige och EU skall arbeta för att stärka FN som ett sammanhållet världssamfund, där stora och små länder med olika värdegrunder samverkar för fred och säkerhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av ett reformerat säkerhetsråd.

Motivering

Kristdemokraterna genomsyras av en stark tro på multilateralismen. Förenta nationerna (FN) är dess starkaste organisatoriska symbol. Multilateralismens trovärdighet och styrka är inte nödvändigtvis helt avhängigt av ett fungerande FN, det finns andra organisationer och andra sätt att skapa och upprätthålla det multilateralistiska tillvägagångssättet. Men multilateralismen som tanke och funktion blir i vårt tycke svagare utan ett fungerande FN. FN fungerar dåligt idag. I Sverige tas dessvärre ord som dessa ofta som intäkt för en vilja att avskaffa hela FN och dess systerorganisationer. För Kristdemokraterna är det precis tvärtom, FN måste reformeras för att FN behövs.

Fel! Okänt namn på

Utan reformer kommer FN:s betydelse att begränsas. Då kommer världen att i praktiken förlora en organisation som åstadkommit, ofta i det tysta, mycket gott för världens folk och stater. Precis som vi européer måste fråga oss hur Europa hade sett ut utan EU, måste alla världens folk fråga sig hur världen hade sett ut utan FN. FN måste med andra ord reformeras därför att FN behövs.

Debatten om FN, dess roll och betydelse i det internationella systemet har intensifierats efter avslöjandet om historiens största korruptionsskandal, det FN-styrda s.k. olja-för-mat-programmet som i sak var ett slags bytessystem där Irak fick byta olja mot förmödenheter.

Huruvida korruption är ett omfattande problem eller inte inom FN beror på vem man frågar. Kristdemokraterna anser att olja-för-mat-programmet svårt skadat FN:s anseende och gett organisationens belackare vind i seglen. Korruption är oacceptabelt, men än mer så i en organisation som tjänar världens folk. De rön som framkommit genom främst t.ex. den s.k. Paul Volcker-rapporten måste studeras vidare. Den svenska regeringen måste ta initiativ till en genomlysning av korruptionsanklagelserna inom FN som framkommit, så att dessa ställs i relation till de strukturproblem som präglar FN. Kristdemokraterna har i flera års tid betonat i motioner till riksdagen (t.ex. motion 2002/03:U7, motion 2004/05:U2) ett antal problem som vi anser hämmar FN. I dessa motioner har vi efterfrågat handling från den svenska regeringen och förvånats av riksdagsmajoritetens avslag på följande krav:

1 Styrelsearbetet i de olika FN-organen måste effektiviseras

Styrelserna är rent generellt alldeles för stora. För att vara effektiv och för att skapa en känsla av delaktighet och ansvar bör en styrelse inte överstiga 10–15 ledamöter. Därtill bör ledamöterna vara utsedda i personlig kapacitet. I de flesta FN-organ är situationen den rakt motsatta. Styrelserna består som regel av 30–36 ledamöter och utgörs av olika medlemsländer. Varje medlemsland deltar som regel med 3–5 representanter vid styrelsemötena, vilket ger styrelserna karaktären av stormöten. De frågor som diskuteras är sällan av strategisk karaktär. De personer som representerar sina respektive regeringar i styrelserna saknar som regel reell kompetens och erfarenhet av det sakområde som organisationen i fråga är satt att sköta. Därför fungerar styrelserna högst sällan som ett ”bollplank” för ledningen. Exempelvis borde UNDP:s styrelse bestå av personer med dokumenterad erfarenhet av utvecklingsarbete respektive forskare med utvecklingsekonomi som specialitet. Då skulle styrelsearbetet bli meningsfullt. I stället består styrelsen av diplomater, som endast i undantagsfall har den erfarenhet av utvecklingsfrågor som behövs.

2 Rekryteringsprocesserna måste professionaliseras

Medlemsländernas regeringar har stort inflytande på valet av alla högre befattningshavare. Det gör att politiska meriter väger tungt. Exempelen är många där klart olämpliga personer utan sakkompetens för den uppgift det gäller, inte sällan före detta ministrar eller yrkesdiplomater, utsetts till chefer eller biträdande chefer i organisationer som WHO, UNDP, FAO etc. Kraven på

ledarskap i denna typ av organisationer är omfattande. Arbetsmiljön är komplex, verksamhetsuppgifterna ofta extremt svåra. Därtill kommer en ofta ojämn kamp när det gäller att ordna fram resurser till verksamheten. Som systemet idag fungerar, är det ofta en slump om en hög chef besitter de egenskaper som krävs för arbetsuppgiften. Eftersom respektive organisation därtill är mycket toppstyrd – med formellt sett nästan all makt hos chefen – är valet av högste chef mycket viktigt. Ibland går det bra, som t.ex. i WHO under Gro Harlem Brundtland. Harlem Brundtland lyckades på några få år vända WHO:s långa nedåtgående trend. Men om den person som väljs till chef inte är lämplig för sin uppgift kan respektive organisation mycket snabbt förfalla. Exempelen på detta är många. Med tanke på den viktiga roll flertalet FN-organ har att spela är det rimligt att rekryteringsprocessen präglas av större professionalism.

3 Rivaliteten mellan FN-organen måste motarbetas och förebyggas

Var och en som arbetat nära FN-systemet känner till den höga grad av konkurrens och rivalitet som präglar relationerna mellan de olika FN-organen. Det utpräglade revirtänkandet försvårar samarbete och leder ofta till en suboptimering av verksamheten. En översyn av dagens struktur är absolut nödvändig, dels för att åstadkomma regler och ramverk som tvingar fram ett bättre samarbete, dels för att överväga huruvida alla dagens FN-organ verkligen behövs. Det finns t.ex. starka skäl att överväga en sammanslagning av t.ex. UNDP, UNIDO, FAO och UNEP.

4 Det civila samhället måste få ökat inflytande över FN:s olika organ

FN är idag regeringarnas organ. I dagens värld blir det alltmera uppenbart att beslut i olika sakfrågor på internationell nivå, som inte också inkluderar enskilda organisationer av olika slag eller den privata sektorn, knappast får den legitimitet som är önskvärd. Regeringarna representerar en viktig aktör men alls inte den enda. Därtill kommer att många regeringar inte upplevs som representativa för sina befolkningar. Kofi Annan har tagit flera initiativ för att bredda deltagandet i FN-arbetet under senare år. Det är positivt, men behöver följas upp av en mera formell process där hela governance-problematiken blir föremål för översyn. Ansvar för den omoderna och ineffektiva organisationen ligger både på FN:s ledning och de regeringar som är FN:s huvudmän. För att de nödvändiga reformerna skall bli av krävs, enligt Kristdemokraterna, att både ledningen och medlemsstaterna utsätts för hårt tryck.

Vi anser det angeläget att utifrån dessa problemområden och relaterat till olja-för-mat-programmet undersöka vilken strukturell koppling som finns mellan de områden vi betonar och de händelser som ledde fram till korrruptionen i samband med olja-för-mat-programmet. Det finns säkerligen andra problem som är lika relevanta att undersöka och vi uppmanar regeringen att ta initiativ på detta område. Alltför länge har pengabrist felaktigt setts som FN:s enda och/eller huvudsakliga bromskloss och börda. Reformerna är det enda

Fel! Okänt namn på

alternativet för att världen i framtiden skall kunna räkna med ett väl fungerande FN.

Det långsiktiga målet med reformerna är ett FN som fungerar fullt ut som ett sammanhållet världssamfund, där stora och små länder med olika värderingsgrunder samverkar för fred och säkerhet. Förståelsen mellan mindre och större stater (t.ex. USA och Kina) måste främjas.

FN är summan av dess medlemsstater. Det är både och en styrka och en allvarlig svaghet. Svagheten är att merparten är icke-demokratiska stater. Därför har Sverige och övriga av EU:s medlemsländer i egenskap av demokratiska tillskyndare av FN-idén och vikten av multilateralism ett särskilt ansvar att arbeta för att nå det ovan angivna långsiktiga målet. Den positiva synen på FN får inte tas till intäkt för att dölja eller skyla över de allvarliga bristerna i FN:s organisation och verksamhet. Tvärtom är det bästa stöd organisationen kan få för närvarande hjälp med att utveckla organisation och management mot större effektivitet, öppenhet och resultatinriktning. Parallellt måste finanserna stärkas. Många av FN-organen har hållits på svältkur under lång tid. Samtidigt har arbetsuppgifterna utökats. Detta är i längden ohållbart.

Slutligen vill vi också lyfta fram FN:s säkerhetsråd. FN är genom säkerhetsrådet även den viktigaste säkerhetspolitiska organisationen i världen. Efter det kalla krigets slut var den allmänna förhoppningen att FN äntligen skulle mäktas med de uppgifter för fred och säkerhet som dess upphovsmän skrev in i den alltjämt gällande stadgan.

De permanenta stormaktsmedlemmarna i säkerhetsrådet (Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA) har genom att lägga in veton alltför många gånger låtit maktpolitik försvåra eller till och med omöjliggöra säkerhetsrådets funktion. Sverige bör tillsammans med de nordiska länderna i EU ta initiativ till en process som kan leda fram till att säkerhetsrådets beslutsregler och vetorätt kan reformeras. Därtill bör sammansättningen övervägas. Det är knappast rimligt att folkrika länder som Indien och Brasilien står utanför säkerhetsrådets permanenta krets. Vidare borde ett land som Japan samt Europeiska unionen övervägas som permanenta medlemmar av säkerhetsrådet.

Stockholm den 5 oktober 2005

Holger Gustafsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Mats Odell (kd)

Alf Svensson (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Erling Wälivaara (kd)

Annelie Enochson (kd)

Tuve Skånberg (kd)

Ingvar Svensson (kd)